

Mahukad muudatused kriminaalmenetluses: uued tõkendiliigid ning kiirem digitaalne menetlus

8.05.2018 Justiitsminister Urmas Reinsalu saatis kooskõlastusele kriminaalmenetluse revisjoni eelnõu, mille eesmärgiks on minna täielikult üle digitaalsele menetlusele, kõrvaldada dubleerivad tegevused menetluse käigus ning mitmekesistada tõkendite valikut.

„Kriminaalmenetluse seadustiku muudatustega on aja jooksul lahendatud üksikuid probleeme ja reageeritud Euroopa Liidu õigusest tulenevatele vajadustele ning see on paratamatult muutnud seaduse teksti hüplikuks ja kohati ebasüsteemseks. Rääkimata sellest, et viimase dekaadi jooksul on muutunud infotehnoloogilised võimalused, mida tänane seadus oluliselt ei arvesta,“ põhjendas justiitsminister Urmas Reinsalu kriminaalmenetluse reformi vajadust.

Justiitsministri sõnul on eelnõu näol tegemist revisjoni esimese etapiga, mida ekspertkomisjon mitu aastat ette valmistas. „Eelnõu eesmärk on selge: muuta kriminaalmenetlus võimalikult lihtsaks ja kiireks, samal ajal kahjustamata menetluse eesmärke, ühiskonna ootusi ja menetluses osalevate inimeste õigusi. Just bürokraatiat vältides ja infoühiskonna eeliseid ära kasutades saame kriminaalmenetlust kiirendada,“ toonitas Reinsalu. „Plaan on täielikult üle minna digitaalsele menetlusele ning sealjuures arendada ja menetlejatele välja töötada elektroonilisi tööriistu, mis järgivad tänapäeva andmetöötluse põhimõtteid.“

Eelnõuga kõrvaldatakse nõuded, mis kohustavad praegu menetlejaid tegema tõendite vormistamisel topelttööd. „Näiteks kui tõend on juba elektroonses vormis, heli- või videosalvestusena, ei peaks selle sisu eraldi protokollis ümber kirjutama. Tänapäeval saab menetluse kulu ja aega kokku hoida ka videoülekuulamiste ja eemalt antud ütlustega,“ märkis justiitsminister.

Mahukama muudatusena kavandatakse oluliselt avardada vahistamise kõrval alternatiivsete tõkendite valikut, et paremini tagada inimeste põhiõigusi, kaitsta kannatanuid ning vähendada kinnipidamisasutuste koormust.

Ühelt poolt muudetakse tõkendite regulatsioon paindlikumaks. Näiteks võib samaaegselt kohaldada mitut tõkendit (nt suhtluspiirang ja liikumiskiirang) või näha ette nn vaba tõkend (nt alaealiste puhul kohustus olla õhtuti kodus), et inimest hoida teatud teo toimepanemisest.

Teisalt pakutakse välja ka mitu uutset tõkendiliiki, näiteks liikumiskiirang (koduarest, kohustus mitte viibida teatud kohas või kellegi läheduses, mitte lahkuda Eestist või Schengenist ilma loata), suhtluspiirang ja tegutsemiskohustus (teavitada menetlejat elukohamuutusest, kontrollida elektroonilisi sidevahendeid jne). Samuti täpsustatakse ajutise lähenemiskeelu regulatsiooni, võimaldatakse kohaldada elektroonilist valvet iseseisva tõkendina ning pakutakse välja tõkendiliigid juriidilise isiku karistusõigusliku vastutuse vältimise takistamiseks (nt likvideerimise keeld kriminaalmenetluse ajal).

Lisaks lihtsustatakse kohtu võimalusi korraldada kriminaalmenetluses oma tööd, kaotatakse kriminaalmenetluse seadustikust terminid „eeluurimiskohtunik“ ja „täitmiskohtunik“. See, kellele need ülesanded kohtus antakse, on kohtu enesekorralduse küsimus. Lihtmenetluses arutab edaspidi ringkonnakohus asju ainuisikuliselt tänase kolme kohtuniku asemel. Ühtlasi kaotatakse piirang jälituslube andvate kohtunike arvule.

Laiendatakse ka menetleja võimalusi kriminaalmenetlust mitte alustada või see lõpetada olukordades, kus avalik huvi puudub. Eelnõu on läbivalt kantud ideest, et teatud juhtudel on mõistlik ja põhjendatud asi lahendada ilma nii represseeriva tagajärjeta nagu seda on kriminaalkaristus. Selle eesmärgi saavutamiseks on võimalik kriminaalmenetlust lõpetada oportuuniteediprintsiibi alusel või jätta menetlus alustamata menetluseelse lepituse abil. Samuti on võimalus kriminaalmenetlust alustamata jätta juhul kui teise astme kuriteo aegumistähtaaja saabumiseni on jäänud alla kuue kuu.

Mahukad muudatused kriminaalmenetluses: uued tõkendiliigid ning kiirem digitaalne menetlus

Avaldatud veebilehel Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (<https://www.ekei.ee>)

Kriminaalmenetluse revisjoni eelnõu valmistas ette töörühm, mida juhtis Tartu Ülikooli kriminoloogia professor Jaan Ginter. Töörühma kuulusid ka õigusteadlased Anneli Soo, Andreas Kangur ja Margus Kurm ning vandeadvokaadid Martin Hirvoja ja Jaanus Tehver.

Eelnõuga saab tutvuda siin:

<https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/aca7e3cf-d349-4a40-a700-b...> [1]

Allikas URL:

<https://www.ekei.ee/et/uudised/mahukad-muudatused-kriminaalmenetluses-uued-tokendiliigid-ning-kiirem-digitaalne-menetlus>

Lingid:

[1]
<https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/aca7e3cf-d349-4a40-a700-bbdb2b5a115c%C2%A0>